

мувати підрозділи місцевої міліції про той, чи інший факт його порушення. Сьогодні часто виконуються роботи на дому, які мають характер порушення громадського порядку. Наприклад, робота пилорам у квартирах супроводжується шумом, коливанням напруги електроенергії. Якщо б населення про ці факти інформувало місцеву міліцію, то б не тільки встановлювався громадський порядок, але й розкривалося економічне правопорушення, бо така господарська діяльність, як правило, виконується без реєстрації. Інший приклад. У приватному секторі доволі часто спостерігається робота незареєстрованих СТО, про що сусіди мали би проінформувати місцеву міліцію.

На жаль, сьогодні зворотній зв'язок майже відсутній. Багато існує причин, із-за чого взаємодія населення з місцевою міліцією заморожена. Однією із причин є недовіра населення взагалі підрозділам ОВС, яку можна уникнути, підтримуючи зв'язки із засобами масової інформації. Саме остання є необхідною умовою успішного виконання задач і функцій, покладених на місцеву міліцію. Контакти з журналістами й іншими представниками засобів масової інформації можуть містити надання їм допомоги в одержанні і перевірці інформації (проведення інтерв'ю, ознайомлення з матеріалами, залучення представників преси для участі в рейдах, патрулюванні й інших закладах).

Таким чином, ефективність діяльності місцевої міліції виконання основних завдань з профілактики, попередження та виявлення економічних правопорушень зале-

жить, перш за все, від щільної співпраці місцевої міліції з населенням і з засобами масової інформації. Тому підрозділам місцевої міліції необхідно працювати у цьому напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України // ВВР України. –1996. -№ 30.
2. Закон України "Про міліцію" від 20.12.1990 р., № 565-ХІІ // ВВР України. –1991. -№ 4. –Ст.21.
3. Указ Президента України "Про утворення місцевої міліції" від 22.01.2001 р., № 29/2001.
4. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо місцевої міліції" від 04.03.2004 р., № 986-ІV.
5. Сергєєв А.В. Організаційно-правові засади діяльності підрозділів місцевої міліції щодо охорони громадського порядку: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / НУВС. –Х., 2004. –19 с.
6. Наказ МВС України "Про затвердження інструкції щодо організації роботи дільничного інспектора міліції" від 14.10.1999 р., № 802.
7. Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність" від 18.02.1992 р., № 2136-ХІІ // ВВР України. –1992. -№ 22. –Ст.304.

Надійшла до редколегії 15.07.2004

СЕРГЕЕВ А.В. ОСНОВЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ МЕСТНОЙ МИЛИЦИИ С НАСЕЛЕНИЕМ В ОТНОШЕНИИ ПРОФИЛАКТИКИ, ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ И ВЫЯВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ

Исследованы организационно-правовые основы организации деятельности подразделений местной милиции.

SERGEEV A.V. BASES OF INTERACTION DIVISIONS OF LOCAL MILITIA WITH THE POPULATION CONCERNING PREVENTIVE MAINTENANCE, THE PREVENTION AND REVEALING OF ECONOMIC OFFENCES

Organizational-legal bases of the organization of activity of divisions of local militia are investigated.

О.Ю. СИНЯВСЬКА

канд. юрид. наук, доц.

Національний університет внутрішніх справ

УДК 174-057.36

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ЯК ЧИННИК ПРОТИДІЇ ПРОФЕСІЙНІЙ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Розглянуте значення професійної етики у попередженні професійної деформації працівників органів внутрішніх справ.

Розбудова в Україні правової держави, в якій кожний громадянин зможе реалізувати свої права, нерозривно

пов'язана з подальшим удосконаленням правоохоронної діяльності, як невід'ємної складової сфери захисту прав

людини. Запорукою цього завжди були і залишаються високий рівень знань працівників правоохоронних органів, бездоганна службова дисципліна, партнерські зв'язки та добре взаєморозуміння з населенням. Однією з умов виконання вимог Верховної Ради, Президента та Уряду України щодо забезпечення правопорядку і громадської безпеки у державі, додержання гарантованих Конституцією прав і свобод громадян є формування та підтримання належного професійного рівня персоналу ОВС.

Важливим елементом структури феномена професіоналізму є професійна етика. Суспільство надає працівникам органів внутрішніх справ право здійснювати правоохоронну діяльність з використанням владних повноважень, і це покладає на них високу відповідальність за точне і неухильне дотримання законності та встановлення меж допустимості дій, пов'язаних із виконанням службових обов'язків. Моральні відносини в процесі трудової діяльності регулюються професійною етикою, яка є сукупністю моральних норм, що визначають ставлення працівника до свого професійного обов'язку, а через нього до людей, з якими він спілкується в процесі своєї діяльності, і до суспільства, в якому він служить; конкретизує загальні етичні норми залежно від специфіки відносин колективів відповідних професій до суспільства в цілому і особливостей особистих стосунків у діяльності певного виду.

Проблеми професійної етики працівників органів внутрішніх справ вивчалися О.М. Бандуркою, В.О. Соболевим, С.С. Сливкою та ін. [1-3]. Ми ж у цій статті розглянемо питання про роль професійної етики у попередженні такого негативного явища, як професійна деформація працівників органів внутрішніх справ.

Поняття професійної етики працівника ОВС формується по-різному. Так, одні автори вважають, що це – сукупність моральних вимог, які склалися на основі принципів моралі з урахуванням специфіки моральних колізій, що виникають при виконанні службового обов'язку і визначають загальні моральні норми поведінки працівників у службовій та позаслужбовій обстановці [4, с.25]. Інші, що це – система моральних вимог до професійних обов'язків працівників міліції, їхнього ставлення до суспільства в цілому, співробітників, а також інших учасників службової та позаслужбової сфери [5, с.7]; наука про застосування і реалізацію загальних норм моралі у службовій діяльності та позаслужбовій поведінці, здійснення моральних принципів та вимог у процесі охорони правопорядку і боротьби з правопорушеннями, а також наука про форми та методи виховання у працівників моральної культури, високих морально-професійних якостей [6, с.29]; історично сформована сукупність моральних наказів, вимог, наукових теорій про поведінку, зумовлену специфікою професійних обов'язків [7, с.24]. Всі ці визначення можна звести до одного, наданого О.М. Бандуркою: професійна етика працівників ОВС – це вид трудової моралі суспільства, яка виявляється у вигляді норм, розпоряджень, правил поведінки, оцінок морального обличчя працівників, предметом діяльності яких є людина, в процесі виконання ними службових обов'язків з охорони правопорядку та поведінки за межами служби [1, с.20].

Щодо професійної етики можна розробити методи формування професіоналізму, зокрема, виявити та розви-

нути етико-гуманістичні засади професійної діяльності, навчити працівників органів внутрішніх справ користуватися владними повноваженнями, долати труднощі в роботі, застерігати від постійного негативного морально-психологічного впливу з боку правопорушників, не допускати такого стану, коли неадекватні засоби деформують і викривають гуманну та благородну мету [3, с.88]. Моральність правоохоронця визначає його готовність до вирішення службових завдань, бажання їх виконувати; формує почуття відповідальності за їх виконання з найбільш результативним ефектом. Саме такий зміст вкладається в поняття професійної етики правоохоронної діяльності.

Повсякденна діяльність міліції протікає на очах у населення, і авторитет її багато в чому залежить від поведінки конкретних працівників при спілкуванні з людьми. В професійній етиці працівників органів внутрішніх справ найбільш важливим і складним є питання щодо моральних критеріїв припустимості тих чи інших методів, прийомів, засобів, які використовуються ними в професійній діяльності. Звісно, службова діяльність працівників органів внутрішніх справ суворо регламентована законами та підзаконними нормативними актами, але їх інтерпретацію стосовно конкретної ситуації часто визначає сам виконавець згідно з його особистими моральними установками. Вирішення поставленої задачі може здійснюватися в залежності від ціннісно-морального стану, як формально-бюрократично, так і творчо, що знов-таки вирішується працівником. Функціональні обов'язки теж можна виконувати по-різному: в мінімально допустимому обсязі або з максимальною віддачею, перетворюючи інтереси служби в зміст свого життя, що залежить від морального вибору правоохоронця. Нарешті, в діяльності кожного працівника органів внутрішніх справ часто виникають ситуації, коли він вимушений діяти згідно зі своїми моральними поняттями добра і зла, справедливості, честі тощо. При цьому обов'язковим та єдиним для працівників органів внутрішніх справ повинно стати правило: благородних цілей не можна досягти аморальними засобами.

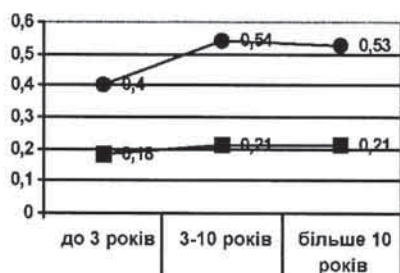
Значимо, що процес формування системи якостей, що визначають професіоналізм охоронця, його професійну культуру та етику, має і зворотну сторону. Існує не лише вплив характеристик особистості на діяльність, а також активний вплив службової діяльності на структуру особистості людини, яка займається цією діяльністю. І працівники органів внутрішніх справ піддаються безупинному впливу негативних моральних факторів, які виявляються в поведінці правопорушників, злочинців та інших осіб, з якими доводиться мати справу в процесі службової діяльності. Професійна деформація являє собою негативні зміни в структурі свідомості та діяльності людини, що відбуваються під впливом особливостей професійної діяльності і знаходить свій прояв в трудовій поведінці, між особистісних службових та позаслужбових стосунках з колегами, а також в повсякденному житті [2, с.188].

Чи не найважливішою функцією професійної культури та етики є попередження професійної деформації особистості працівників органів внутрішніх справ, оскільки саме професійна деформація наносить величезну шкоду у правоохоронній діяльності, по суті, виключає із нормаль-

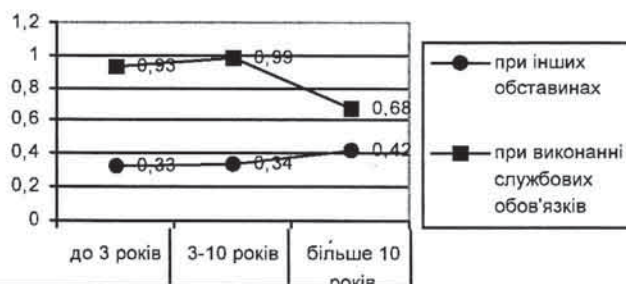
ної діяльності тих, хто зазнав негативного впливу. Зареєстрована динаміка випадків надзвичайних подій, внаслідок яких працівники органів внутрішніх справ загинули чи отримали поранення (див. рис.), дозволяє вважати, що: 1) загальна тенденція до збільшення надзвичайних подій з фізичними наслідками, що виявляється вже після трьох років роботи в органах внутрішніх справ (аналогічна зареєстрованій у дослідженнях попередніх років) певним чином пов'язана з феноменом професійної деформації; 2) відносно стабільний рівень фізичного травматизму у діа-

пазонах 3-10 та більше років стажу служби в органах внутрішніх справ, очевидно, свідчить про відсутність ефективно системи заходів щодо підготовки працівників органів внутрішніх справ [8]. Ці висновки підтверджують і абсолютні, і розрахункові дані щодо рівня надзвичайних подій з фізичними наслідками у працівників зі стажем служби до одного року, тобто таких, які щойно закінчили початкову підготовку, мають тільки що набуті навички і додержуються правил безпеки, яких навчилися, а також ще не встигли піддатися впливу професійної деформації.

Кількість загиблих працівників ОВС (на 1000 чоловік)

Кількість поранених співробітників ОВС (на 1000 чоловік)

	до 3 років	3-10 років	більше 10 років
При інших обставинах	0,4	0,54	0,53
При виконанні службових обов'язків	0,18	0,21	0,21

Рисунок - Графіки розрахункових коефіцієнтів травматизму в залежності від стажу служби в органах внутрішніх справ

Можна виділити багато причин професійної деформації працівників органів внутрішніх справ, з яких до об'єктивних причин можна віднести:

- специфічність професійної діяльності, постійні фізичні та психологічні перевантаження, негативні наслідки конфліктів та екстремальних ситуацій, що містять загрозу життю та здоров'ю, дефіцит відпущеного часу;
- постійний контакт зі злочинним середовищем, негативний вплив злочинців та правопорушників на працівників;
- недоліки організації та управління діяльністю, недосконалість звітності, взаємодії служб;
- негативний вплив співробітників по службі, які допускають зловживання владними повноваженнями, формалізм та байдужість до людей, халатне відношення до службових обов'язків;
- відсутність систематичного та дієвого контролю з боку керівництва та безпосереднього начальника за діяльністю працівників;
- погане оперативно-технічне оснащення;
- несприятливі побутові умови та сімейні відносини;
- помилки у відборі, розстановці та вихованні персоналу, тощо.

До суб'єктивних причин професійної деформації працівників органів внутрішніх справ слід, на наш погляд, можна віднести:

- низький службово-професійний рівень та небажання

удосконалювати професійні якості, самозаспокоєність, зниження самокритики, переоцінку свого професійного досвіду;

- психологічну невідповідність до роботи, відсутність навичок та вмінь контролювати свою поведінку, бажання будь-яким способом зняти психологічне навантаження, зловживання спиртними напоями;
- несприятливий морально-психологічний клімат в колективі, відсутність єдності інтересів особи та усього колективу;
- недостатню розвиненість морально-ділових та волевих якостей працівника;
- невміння відокремити інтереси справи від інтересів кар'єри, схильність до груповщини, а інколи й до позиції власної виключності;
- невміння працівників раціонально організувати свій робочий час, а також знімати фізичні та психологічні стреси, відволікатися від негативних емоцій у позаслужбових відносинах та в сім'ї, тощо.

Звісно, розподіл причин на об'єктивні та суб'єктивні умовний, вони взаємно переходять друг у друга.

На виникнення професійної деформації впливає цілий ряд негативних факторів:

- юридичних (недосконалість законодавства, нечітке урегулювання оперативної роботи, недосконалість юридичних гарантій, що захищають працівників від протизаконних наказів та вказівок начальників тощо);

- економічних (відсутність чітких економічних стимулів, зрівнялівка в оплаті, відсутність належної матеріально-технічної бази тощо);

- організаційних (невірний відбір та розстановка персоналу, слабкий контроль з боку керівництва, недостатні заходи по підвищенню кваліфікацій працівників, їх професійної майстерності тощо);

- інтелектуальних (низький рівень професійних знань, недостатній рівень професійної культури, недоліки у вихованні та самовихованні підлеглих тощо);

- соціально-психологічних (грубість та невірноваженість керівників, надмірна самовпевненість, надмірні гонор та кар'єризм, низький самоконтроль й т.д.).

Все це призводить до відкритої (видимої) професійної деформації: бездушне, нелюдське відношення до правопорушників, злочинців, затриманих, підозрюваних; переконаність у вседозволеності; нехтування нормами професійної етики; надмірна підозрілість, звинувачувальний уклін; використання незаконних методів у боротьбі зі злочинністю, керівництво хибним принципом "мета виправдовує засоби"; зловживання спиртними напоями; некультурність мови, зловживання жаргоном злочинного світу; неакуратність, неохайний зовнішній вигляд тощо; та до прихованої (невидимої) професійної деформації: зловживання службовим станом в процесі роботи, перевага корисливих цілей над державними, суспільними; аморальність в побуті, моральне зубожіння працівника; хибне розуміння інтересів служби, невірне розуміння службового престижу; приховування злочинів; хабарництво; зрощування із злочинним середовищем тощо.

Професійна етика покликана саме для нейтралізації випадків професійної деформації, вироблення шляхів подолання таких явищ. Робота з запобігання професійної деформації працівників органів внутрішніх справ повинна передбачати: врахування морально-психологічних якостей працівника при індивідуальній роботі з ним, зокрема, ступеня його суб'єктивної схильності до деформації; вивчення і профілактику основних чинників, які викликають професійну деформацію в тих або інших працівників; врахування існуючого стану службового колективу (статеві-віковий склад, стабільність, показники службової діяльності, морально-психологічний клімат і т.д.); роботу з персоналом, спрямовану на підвищення професійної майстерності, посилення зв'язків з населенням, забезпечення відкритості і прозорості в його діяльності; проведення комплексу заходів виховного характеру, спрямованих на формування належного рівня професійної культури та етики правоохоронців, які створюють надійний заслін професійній деформації.

Основними принципами виховної роботи, які повинні

безпосередньо застосовуватися для попередження професійної деформації, можна визнати:

- принцип цілеспрямованості та виховання в процесі службової діяльності;

- єдність слова та діла;

- індивідуальний та диференційований підхід у вихованні;

- сполучення високої вимогливості до підлеглих з повагою та турботою про них;

- єдність теорії та практики;

- урахування позитивного досвіду у вихованні особи, колективу.

Не існує фатальної зумовленості професійної деформації для кожного з працюючих в органах внутрішніх справ. Звісно, несприятливі умови роботи впливають на всіх працівників, але професійній деформації піддаються лише деякі. Тільки від волевиявлення конкретної особи залежить ступінь її опірності деформуєчому впливу з боку об'єктивних факторів, якими сповнена її професійна діяльність. Тому шляхи попередження і протидії професійної деформації в органах внутрішніх справ, роль в цих питаннях професійної етики правоохоронців повинні стати об'єктом подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандурка О.М. Професійна етика працівників органів внутрішніх справ: Навч. посібник. –Харків: Вид-во НУВС, 2001. –220 с.

2. Бандурка О.М., Соболев В.О. Теорія та методи роботи з персоналом в органах внутрішніх справ: Підручник. –Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. –480 с.

3. Сливка С.С. Професійна етика працівника міліції: Монографія. –Львів: Вільна Україна, 1995. –128 с.

4. Бражник С.И. Профессиональная этика милицейской службы. –К.: РИО МВД СССР, 1979. –45 с.

5. Скомпский Ю.Н. Этика милицейской службы. –М., 1980. –64 с.

6. Ибрагимов М.М., Куличенко В.В., Съедин Б.Г. Профессиональная этика и эстетическая культура сотрудников органов внутренних дел: Учебное пособие. –К.: НИИ РИО Киевск. высш. шк. МВД СССР, 1990. –304 с.

7. Булденко К.А. Профессиональная этика сотрудников милиции. –Хабаровск, 1991. –27 с.

8. Аналітична довідка щодо травматизму, загибелі особового складу ОВС України при виконанні службових обов'язків. –К.: НДІ НАВСУ, 2002. –79 с.

Надійшла до редколегії 29.05.2004

СИНЯВСКАЯ Е.Е. ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ЭТИКА КАК ФАКТОР ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕФОРМАЦИИ РАБОТНИКОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Рассмотрено значение профессиональной этики по предупреждению профессиональной деформации работников органов внутренних дел.

SINJAVSKAJA E.JU. THE PROFESSIONAL ETIQUETTE AS THE FACTOR COUNTERACTION OF PROFESSIONAL DEFORMATION OF LAW-ENFORCEMENT ORGANS EMPLOYEES

Value of a professional etiquette under the prevention of professional deformation of employees of law-enforcement organs is considered.